

Дубасенюк О.А. Підготовка майбутніх учителів до екологічного виховання учнів // Проблеми формування екологічної свідомості особистості /За ред. О.А.Дубасенюк, О.Є.Антонової: Зб. наук. праць. – Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – С. 3-6.

*Дубасенюк О.А.
проректор з наукової роботи,
міжнародних та регіональних зв'язків
Житомирський державний педагогічний
університет імені Івана Франка*

Підготовка майбутніх учителів до екологічного виховання учнів

Одним з напрямів модернізації системи педагогічної освіти є підготовка майбутніх учителів до взаємодії школи та громадських екологічних організацій у вихованні ціннісного ставлення школярів до природи. Пошук удосконалення екологічної культури студентів відбувається у різних напрямках. Серед актуальних проблем є розробка нових педагогічних технологій екологізації навчально-виховного процесу.

На кафедрі педагогіки Житомирського педуніверситету розроблені технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у тому числі в екологічній сфері.

Технології професійно-педагогічної підготовки – це теоретично обґрунтована навчально-виховна система особистісного й професійного розвитку і саморозвитку майбутнього вчителя. Технологічний підхід до екологічної підготовки майбутніх учителів передбачає вироблення нового світосприйняття та світорозуміння, оволодіння ними основами екологічних знань та практичних умінь, інноваційними освітніми технологіями у цій сфері.

Виходячи з розроблених технологічних підходів у науковій зарубіжній та вітчизняній літературі (Б.Блум, П.У.Крейтсберг, Д.Б.Кретвол, Ф.Янушкевич, В.Оконь, А.М.Алексюк, А.Ф.Афонін, М.М.Бойчева, О.М.Дорошко, Г.Ф.Пономарьова, С.О.Сисоєва, та ін.) виділяємо наступні етапи: постановка мети, орієнтація навчального процесу на визначені навчальні цілі, відбір адекватних способів, методів, прийомів педагогічної діяльності, оцінка поточних результатів, корекція навчання, узагальнююча оцінка результатів навчального процесу.

З позицій системного та діяльнісного підходу завдається загальна логіка підготовки фахівців, яка вміщує наступні компоненти-етапи: цілемотиваційний, змістово-інформаційний, процесуальний, діяльнісно-операційний, оцінно-результативний.

Особливостями технології екологічної підготовки майбутнього вчителя є:

– глобалізація, що зумовлена процесами, які відбуваються на початку III тисячоліття; екологічні проблеми набули статус глобальних і таких, що

потребують комплексного і негайного вирішення, відбувається перехід від руйнівного споживацького способу життєдіяльності до конструктивного, бережливо-відновлювального;

- динамічність, яка проявляється у необхідності постійного оновленні змісту, форм та методів екологічної підготовки фахівців відповідно до соціального замовлення; врахування особливостей реформування загальної середньої освіти та ролі громадських екологічних організацій у сучасному екологічному вихованні школярів;

- неперервність, що потребує врахування постійного вдосконалення процесу екологічної підготовки студентів та створення єдиної системи неперервної підготовки майбутніх учителів до взаємодії школи та громадських організацій до екологічного виховання учнів;

- циклічність, тобто закономірне відтворення етапів педагогічного процесу з наступним їх ускладненням та врахуванням динаміки навчально-виховного процесу, особливостей функціонування громадських екологічних організацій;

- гуманізація, що передбачає впровадження особистісно-зорієнтованого підходу у педагогічний процес; екологічну підготовку нової генерації педагогів – фахівців з гуманістичною спрямованістю.

Під готовністю майбутніх учителів до взаємодії школи та громадських організацій розуміємо системне, інтегративне утворення, що вміщує систему методологічних, психолого-педагогічних, екологічних, методичних знань та практичних умінь й під готовністю майбутніх учителів до взаємодії школи та громадських організацій розуміємо системне, інтегративне утворення, що вміщує систему методологічних, психолого-педагогічних, екологічних, методичних знань та практичних умінь та навичок з визначеному виду діяльності. Екологічна компетентність учителя складається з таких компонентів: а) розуміння природи як середовища перебування людини, наявність світоглядних ціннісних орієнтацій щодо природи; б) природничо-наукові знання й знання про процес взаємодії природи і суспільства; в) організаторські та інші уміння природоохоронної діяльності, зокрема уміння щодо взаємодії школи і громадських екологічних організацій; г) набуття досвіду вирішення екологічних проблем.

За результатами дослідження розроблена таксономія навчальних цілей у пізнавальній сфері під час вивчення еколого-педагогічних дисциплін, яка відповідно передбачає п'ять рівнів готовності студентів до екологічного виховання.

Репродуктивний рівень: студенти можуть подати визначення окремих еколого-педагогічних понять: “екологія”, “екологічна освіта”, “екологічне виховання”, екологізація навчально-виховного процесу”, “екологічні громадські організації”, проте вони не усвідомлюють важливість екологічних проблем і підходять до цих проблем з позиції споживача; слабо уявляють особливості взаємодії школи та громадських екологічних організацій.

Адаптивний рівень: можуть подати інтерпретацію окремих екологічних понять, певних опорних схем еколого-педагогічних дисциплін; пояснити

залежність процесу екологізації від зовнішніх та внутрішніх соціогенних та біогенних чинників; проявляють зацікавленість екологічними проблемами; беруть періодичну участь у роботі громадських екологічних організацій.

Конструктивний рівень: студенти глибше осмислюють екологічні проблеми; демонструють знання сутності базових екологічних понять, можуть їх застосовувати у конкретних педагогічних ситуаціях, пов'язаних з екологічним вихованням учнів; беруть участь у розробці окремих екологічних акцій, що організують еколого-громадські організації; можуть допомогти учням у плануванні роботи, розподілі доручень дитячим органам самоврядування.

Творчий рівень: мають достатній рівень еколого-педагогічних знань, умінь; переконані у необхідності екологічної освіти і виховання учнів аналізують основні положення законодавчої системи щодо екологічного виховання; орієнтуються у різноманітних педагогічних ситуаціях у нестандартних умовах; проявляють ініціативу та допомагають школярам розв'язувати нестандартні ситуації, що пов'язані з екологічною діяльністю громадських екологічних організацій; навчають учнів засобам вирішення складних екологічних ситуацій.

Дослідницький рівень: можуть розкрити досвід роботи різних екологічних громадських організацій та їх взаємодію із загальноосвітніми навчальними закладами; оволодівають інноваційними технологіями; мають високо розвинені систематизовані знання та уміння у досліджуваній сфері; відрізняються інноваційним пошуком; навчають учнів основам організаторської роботи, навичкам самоаналізу, саморозвитку, самовдосконаленню власних особистісних якостей; надають творчу допомогу в організації та проведенні різних форм екологічної роботи дитячим, громадським організаціям у проведенні виховних заходів екологічного спрямування.

Майбутні педагоги беруть активну участь у природоохоронній діяльності. Спільно з дитячими громадськими екологічними організаціями Житомирщини студенти працюють у різних напрямках екологічного виховання: шкільні лісництва, садівництво, робота у заповідниках та заказниках, захист довкілля; групи швидкої допомоги звірам і птахам у зимовий період; робота у мисливських господарствах; загони для боротьби з браконьєрством; кутки природи у школах; робота на екологічній стежці, ековідновлювальна діяльність; екологічні фестивалі; проведення екологічних акцій щодо ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС; охорона та захист рідкісних та зникаючих тварин і рослин тощо.

Теоретична та практична еколого-педагогічна підготовка дає можливість сформувати екологічну культуру майбутнього учителя, світоглядні ціннісні орієнтації щодо природи; екологічний стиль мислення відповідального ставлення до оточуючого довкілля; сприяє оволодінню ними сучасними технологіями, формами та методами природоохоронної діяльності.